

הזמשה כס"י משולב

פרשת בהר - בחוקתי

חלוקת העלויות לפי בהר - בחוקתי מחוברים

פרשת בהר, ויקרא כה - כו (ב), נ"ז פסוקים

פרק כה

ושמיטה בזמנה ויהיו לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה. מגיד לך שאף על פי שלא עשית שמיטות, עשה יובל לסוף מ"ט שנה. ופשוטו של מקרא, יעלה לך חשבון שנות השמיטות למספר מ"ט:

(ט) וְהַעֲבַרְתָּ לְשׁוֹן (שמות לו ו) ויעבירו קול במחנה, לשון הכרזה שופר תרועה בחדש השבעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם: ביום הכפרים. ממשמע שנאמר ביום הכפרים, איני יודע שהוא בעשור לחודש, אם כן למה נאמר בעשור לחודש, אלא לומר לך תקיעת עשור לחודש דוחה שבת בכל ארצכם, ואין תקיעת ראש השנה דוחה שבת בכל ארצכם, אלא בבית דין בלבד:

(י) וְקִדְשֵׁתֶם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וקדשתם. בכניסתה מקדשין אותה בבית דין ואומרים מקודשת השנה וקראתם דרור לעבדים, בין נרצע, בין שלא כלו לו שש שנים משנמכר. אמר רבי יהודה מהו לשון דרוו, כמדיר בי דיירא ומסחר בכל מדינה וכו', שדר בכל מקום שהוא רוצה ואינו ברשות אחרים בארץ לכל ישיבה יובל הוא שנה זאת מובדלת משאר שנים בנקיבת שם לה לבדה. ומה שמה, יובל שמה, על שם תקיעת שופר תהיה לכם ושבתם איש אל אחוזתו שהשדות חוזרות לבעליהן ואיש אל משפחתו תשבנו. לרבות את הנרצע:

(יא) יובל הוא שנת החמשים שנה מה תלמוד לומר, לפי שנאמר וקדשתם וגו', כדאיתא בראש השנה (ח): ובתורת כהנים תהיה לכם לא תזעו ולא תקצרו אתיסייהייה ולא תבצרו את נזריה. את הענבים המשומרים. אבל בוצר אתה מן המופקרים, כשם שנאמר בשביעית כך נאמר ביובל, נמצאו שתי שנים קדושות סמוכות זו לזו, שנת מ"ט שמיטה ושנת החמשים יובל:

(יב) כי יובל הוא קדש תהיה לכם תופסת דמיה כהקדש. יכול תצא היא לחולין, תלמוד לומר תהיה, בהוויתה תהא מן השדה תאכלו על ידי השדה אוכל מן הבית, שאם כלה לחיה מן השדה אתה צריך לבער מן הבית, כשם שנאמר בשביעית כך נאמר ביובל אתיבואתה:

(יג) בשנת היובל האת תשבנו איש אל אחוזתו. והרי כבר נאמר (לעיל פס' י) ושבתם איש אל אחוזתו, אלא לרבות המוכר שדהו ועמד בנו וגאלה, שחזרת לאביו ביובל:

(יד) וכייתמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך וכי תמכרו וגו'. לפי פשוטו כמשמעו. ועוד יש דרשה, מנין כשאתה מוכר, מכור לישראל חברך, תלמוד לומר וכי תמכרו ממכר לעמיתך מכור, ומנין שאם באת לקנות קנה מישראל חברך, תלמוד לומר או קנה מיד עמיתך אל תזנו זו אונאת ממון איש אתי אחיו:

(טו) במספר שנים אחר היובל תקנה מאת עמיתך במספר שנים תבואת ימכר לך:

במספר שנים אחר היובל תקנה. זהו פשוטו ליישב מקרא על אופניו, על האונאה בא להזהיר, כשתמכור או תקנה קרקע דע כמה שנים יש עד היובל, ולפי השנים ותבואות השדה שהיא ראויה לעשות ימכור המוכר ויקנה הקונה, שהרי סופו להחזירה לו בשנת היובל. ואם יש שנים מועטות וזה מוכרה בדמים יקרים הרי נתאנה לוקח, ואם יש שנים מרובות ואכל ממנה תבואות הרבה ולקחה בדמים מועטים הרי נתאנה מוכר, לפיכך צריך לקנותה לפי הזמן. וזהו שנאמר במספר שני תבואות

(א) וידבר יקוק אל משה בהר סיני לאמר: כהר סיני. מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצות נאמרו מסיני, אלא מה שמיטה נאמרו כלליתיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כלליתיה ודקדוקיה מסיני, כך שנויה בתורת כהנים. ונראה לי שכך פירושה, לפי שלא מצינו שמיטת קרקעות שנשנית בערבות מואב במשנה תורה, למדנו שכלליתיה ופרטותיה כולן נאמרו מסיני, ובא הכתוב ולמד כאן על כל דבור שנדבר למשה שמיני היו כולם כלליתיה ודקדוקיה, וחזרו ונשנו בערבות מואב:

(ב) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת ליקוק. לשם ה', כשם שנאמר בשבת בראשית:

(ג) שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר כרמך ואספת אתיבואתה:

(ד) ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ לשדות ולכרמים שבת ליקוק שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר. שקוצצין זמורתיה. ותרגמו לא תכסח, ודומה לו (ישעיה לג יב) קוצים כסוחים, (תהלים פ יז) שרופה באש כסוחה:

(ה) את ספיח קצירך אפילו לא זרעתה והיא צמחה מן הזרע שנפל בה בעת הקציר, הוא קרוי ספיח לא תקצור להיות מחזיק בו כשאר קציר, אלא הפקר יהיה לכל ואתי ענבי נזירך שהנזרת והפרשת בני אדם מהם ולא הפקרתם לא תבצר אותם אינך בוצר, אלא מן המופקר שנת שבתון יהיה לארץ:

(ו) והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך:

(ז) והיתה שבת הארץ וגו'. אף על פי שאסרתים עליך, לא באכילה ולא בהנאה אסרתים, אלא שלא תנהוג בהם כבעל הבית, אלא הכל יהיו שוים בה, אתה ושכירך ותושבך לכם לאכלה שנת האכילתם לכם לאכלה. מן השבות אתה אוכל, ואי אתה אוכל מן השמור לך ולעבדך ולאמתך לפי שנאמר (שמות כג יא) ואכלו אביוני עמך, יכול יהיו אסורים באכילה לעשירים, תלמוד לומר לך ולעבדך ולאמתך, הרי בעלים ועבדים ושפחות אמורים כאן ולשכירך ולתושבך אף הגוים הגרים עמך:

(ח) ולבדמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כלתבואתה לאכל: ולבדמתך ולחיה. אם חיה אוכלת, בהמה לא כל שכן, שמזונותיה עליך, מה תלמוד לומר ולבדמתך, מקיש בהמה לחיה, כל זמן שחיה אוכלת מן השדה האכל לבהמתך מן הבית, כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית: ס

(ח) וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים שנתות שנים. שמיטות שנים. יכול יעשה שבע שנים רצופות שמיטה ויעשה יובל אחריהם, תלמוד לומר שבע שנים שבע פעמים, היו אומר כל שמיטה

לעצמו וְבֵאלֹהֵי הַקֶּרֶב אֱלֹהֵי וְגֵאלְךָ אֶת מִמְּכָרְךָ אֲחִיו. ואין הלוקח יכול לעכב:

(כו) וְאִישׁ כִּי לֹא יִהְיֶה־לּוֹ גֵּאֻלְךָ וְכִי יֵשׁ לְךָ אָדָם בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין לוֹ גֹּאֲלִים, אלא גואל שיוכל לגאול ממכרו וְהִשְׁגִּיחַ יָדוֹ וּמִצָּא כְּרִי גֵּאֻלְתּוֹ:

(כז) וְחֹשֶׁב אֶת־שָׁנָיִם מִמְּכָרוֹ וְהִשִּׁיב אֶת־הָעֹדֶף וְהִשָּׁנָה אֶת שְׁנֵי מִמְּכָרוֹ. כמה שנים היו עד היובל, כך וכך. ובכמה מכרתיה לך בכך וכך. עתיד היית להחזירה ביובל, נמצאת קונה מספר התבואות כפי חשבון של כל שנה. אכלת אותה שלש שנים או ארבע הוצא את דמיה מן החשבון וטול את השאר, וזהו והשיב את העודף - בדמי המקח על האכילה שאכלה, ויתנם ללוקח לְאִישׁ אֲשֶׁר מְכָרְךָ־לוֹ המוכר הזה שבא לגאלה וְשָׁב לְאַחֲזָתוֹ:

(כח) וְאִם לֹא־מִצָּאָהּ יָדוֹ דֵּי הַשִּׁיב לֹא מִכָּאן שֶׁאֵינוֹ גֹּאֵל לְחֻצְאֵין וְהִיא מִמְּכָרוֹ בְּיַד הַקֶּנָה אֲתוֹ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל שֶׁלֹּא יִכַּסּוּ לְתוֹךְ אוֹתָהּ שְׁנָה כְּלוּם, שהיובל משמט בתחילתו וְיִצָּא בִּיבֹל וְשָׁב לְאַחֲזָתוֹ: ס

*
שלישי

(כט) וְאִישׁ כְּרִימְכָר בֵּית־מוֹשָׁב עִיר חֹמָה בֵּית בְּתוֹךְ עִיר הַמוֹקֶפֶת חוֹמָה מִיְמֹת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון וְהִיְתָה גֵּאֻלְתּוֹ לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר בְּשֵׁדָה שִׁיכּוֹל לְגַאֲלָה מִשְׁתֵּי שָׁנִים וְאֵילָךְ כָּל זְמַן שִׁירְצָה, ובתוך שתי שנים הראשונים אינו יכול לגאלה, הוצרך לפרש בזה שהוא חלוף, שאם רצה לגאול בשנה ראשונה גואלה, ולאחר מאן אינו גואלה. והיתה גאולתו. של בית עֲדָתָם שְׁנַת מִמְּכָרוֹ יָמִים יְמֵי שְׁנָה שְׁלִימָה קְרוּיִים יָמִים, וכן (בראשית כד נה) תשב הנערה אתנו ימים תהיה גֵּאֻלְתּוֹ:

(ל) וְאִם לֹא־יִגְאֹל עַד־מָלְאֵת לֹא שְׁנָה תִּמְכְּרָהּ וְקָם הַבַּיִת אֲשֶׁר־בְּעִיר אֲשֶׁר־לֹא לֹא חֲמָה לוֹ קְרִינָן, אמרו רבותינו ז"ל אף על פי שאין לו עכשיו, הואיל והיתה לו קודם לכן. ועיר נקבה היא והוצרך לכתוב 'לה', אלא מתוך שצריך לכתוב לא בפנים, תקנו לו במסורת, זה נופל על זה לְצִמְמִיתָת וְקָם הַבַּיִת וְגו' לְצִמְמִיתוֹת. יצא מכחו של מוכר ועומד בכחו של קונה לְקַנְה אֲתוֹ לְדַרְתָּיו לֹא יִצָּא בִּיבֹל. אמר רב ספרא, אם פגע בו יובל בתוך שנתו לא יצא:**

(לא) וּבְתֵי הַחֲצָרִים אֲשֶׁר אֵיךְ־לָהֶם חֲמָה סְבִיב וּבְתֵי הַמְּכָרִים. כתרגומו פצחין, עיירות פתוחות מאין חומה. ויש הרבה בספר יהושע - (יהושע יג כח) הערים וחצריהם, (בראשית כה טז) בחצריהם ובטירותם עַל־שְׂדֵה הָאָרֶץ יִחְשָׁב הָרִי הֵן כְּשֵׁדוֹת הַגֵּאֲלִים עַד הַיּוֹבֵל וְיוֹצֵאֵין בִּיבּוֹל לְבַעֲלִים אִם לֹא נִגְאָלוּ גֵּאֻלְתָּהּ תִּהְיֶה־לּוֹ מִיַּד אִם יִרְצָה. ובזה יפה כחו מִכּו שְׁדוֹת, שהשדות אין נגאלות עד שתי שנים וּבִיבֹל יִצָּא. בחינם:

(לב) וְעָרֵי הַלְוִיִּם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה עִיר שְׁנֵתָנּוּ לָהֶם בְּתֵי עָרֵי אֲחֻזָּתָם גֵּאֻלְתָּ עוֹלָם תִּהְיֶה לְלוִיִּם: גאולת עולם. גואל מיד אפילו לפני שתי שנים, אם מכרו שדה משדותיהם הנתונות להם באלפים אמה סביבות הערים, או אם מכרו בית בעיר חומה, גואלין לעולם, ואינו חלוט לסוף שנה:

(לג) וְאֲשֶׁר יִגְאֹל מִן־הַלְוִיִּם וְאִם יִקְנֶה בֵּית או עיר מהם, ויצא ביובל אותו ממכר של בית או של עיר וישוב ללוי שמכרו, ולא יהיה חלוט כשאר בתי ערי חומה של ישראל, וגאולה זו לשון מכירה. דבר אחר, לפי שנאמר (פסוק הקודם) גאולת עולם תהיה ללוים, יכול לא דבר הכתוב אלא בלוקח ישראל שקנה בית בערי הלוים, אבל לוי שקנה מלוי יהיה

ימכר לך, לפי מנין שני התבואות ששה עומדת ביד הלוקח תמכור לו. ורבותינו דרשו מאן, שהמוכר שדהו אינו רשאי לגאול פחות משתי שנים, שתעמוד שתי שנים ביד הלוקח מיום ליום, ואפילו יש שלש תבואות באותן שתי שנים, כגון שמכרה לו בקמותיה. ו'שני' אינו יוצא מפשוטו, כלומר מספר שנים של תבואות, ולא של שדפון, ומעוט שנים שנים:

(טז) לְפִי רֵב הַשָּׁנִים תִּרְבֶּה מִקְנָתוֹ תִּמְכְּרָהּ בִּיקָר וּלְפִי מַעֲט הַשָּׁנִים תִּמְעִיט מִקְנָתוֹ תִּמְעִיט בְּדַמְיָה כִּי מִסְפַּר תְּבוּאוֹת הוּא מִכָּר לָךְ:

(יז) וְלֹא תוֹנֶה אִישׁ אֶת־עַמִּיתוֹ וְיִרְאֵת מֵאֱלֹהֶיךָ כִּי אֲנִי יְקוֹק אֱלֹהֵיכֶם: ולא תונו איש את עמיתו. כאן הזהיר על אונאת דברים, שלא יקניט איש את חברו ולא ישיאנו עצה שאינה הוגנת לו לפי דרכו והנאתו של יועץ. ואם תאמר, מי יודע אם נתכוונתי לרעה, לכך נאמר ויראת מאלהיך, היודע מחשבות הוא יודע. כל דבר המסור ללב, שאין מכיר אלא מי שהמחשבה בלבו, נאמר בו ויראת מאלהיך:

(יח) וְעִשְׂתֶּם אֶת־חֻקֵּי וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי תִּשְׁמְרוּ וְעִשְׂתֶּם אִתְּם וְשִׁבְתֶּם עַל־הָאָרֶץ לְבִטָּח. שבעון שמיטה ישראל גולים, שנאמר (להלן כו לד) אז תרצה הארץ את שבתותיה והרצת את שבתותיה, ושבעים שנה של גלות בבל, כנגד שבעים שמיטות שבטלו היו:

*
שני

(יט) וְנִתְּנָה הָאָרֶץ פְּרִיָּה וְאֶכְלֶתֶם לְשָׁבַע אָף בְּתוֹךְ הַמַּעֲיָם תֵּהָא בּוֹ בְּרַכָּה וְיִשְׁבַּתֶּם לְבִטָּח עָלֶיהָ: ונחמה הארץ וגו' וישכחם כזכח עליה. שלא תדאגו משנת בצורת:**

(כ) וְכִי תֵאֱמְרוּ מִהֲנֹאכַל בְּשָׁנָה הַשְּׁבִיעִת הֵן לֹא נִדְרַע וְלֹא נֶאֱסַף אֵל הַבַּיִת אֶת־תְּבוּאוֹתָנּוּ. כגון יין ופירות האילן וספיחין הבאים מאליהם:

(כא) וְצִוִּיתִי אֶת־בְּרַכְתִּי לָכֶם בְּשָׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעָשַׂתְתִּי אֶת־הַתְּבוּאָה לְשִׁלְשׁ הַשָּׁנִים. למקצת הששית מניסן ועד ראש השנה, ולשביעית ולשמינית, שיזרעו בשמינית במרחשון ויקצרו בניסן:

(כב) וּזְרַעְתֶּם אֶת הַשָּׂנָה הַשְּׁמִינִת וְאֶכְלֶתֶם מִהֲתְבוּאָה יִשָּׁן עַד־ן הַשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִת עַד־בּוֹא תְּבוּאָתָהּ תִּאכְלוּ וְיִשָּׁן: על השנה התשיעית. עד חג הסוכות של תשיעית, שהיא עת בוא תבואתה של שמינית לתוך הבית, שכל ימות הקיץ היו בשדה בגרות, ובתשרי הוא עת האסיף לבית. ופעמים שהיתה צריכה לעשות לארבע שנים, בששית שלפני השמיטה השביעית, שהן בטלין מעבודת קרקע שתי שנים רצופות, השביעית והיובל, ומקרא זה נאמר בשאר השמיטות כולן:

(כג) וְהָאָרֶץ לֹא תִמְכָּר לִיתֵן לְאוֹ עַל חֲזַרְת שְׁדוֹת לְבַעֲלִים בִּיבּוֹל, שלא יהא הלוקח כובשה לְצִמְמִיתָת לפסיקה, למכירה פסוקה עולמית כִּי־לִי הָאָרֶץ אל תרע עינך בה, שאינה שלך כִּי־גֵרִים וְתוֹשְׁבִים אֲתֶם עַמְּךָ:

(כד) וּבְכָל אָרֶץ אֲחֻזָּתְכֶם גֵּאֻלְתָּ תִּתְּנֶנּוּ לְאָרֶץ: וכלל ארץ אחוזתכם. לרבות בתים ועבד עברי, ודבר זה מפורש בקידושין בפרק ראשון (דף כא.). ולפי פשוטו סמוך לפרשה שלאחריו, שהמוכר אחוזתו רשאי לגאלה לאחר שתי שנים או הוא או קרובו, ואין הלוקח יכול לעכב: ס

(כה) כִּי־יָמוּד אֲחִיךָ וּמְכָר מִלְּמַד שֶׁאֵין אָדָם רִשְׁאֵי לְמַכּוֹר שְׁדֵהוּ אֵלָא מִחֻמַּת דּוּחַק עוֹנֵי מֵאַחֲזָתוֹ וְלֹא כוֹלָה, למד דרך ארץ שישיר שדה

(נא) אַסְּעוּד רַבּוֹת בְּשָׁנִים עַד הַיּוֹבֵל לְפִיָּהֶן הַכֹּל כְּמוֹ שְׁפִירֹשְׁתִּי יֵשִׁיב וְגֵאלְתוֹ מִמִּסְפַּף מִקְנֵתוֹ:

(נב) וְאִם־מֵעַט נִשְׁאָר בְּשָׁנִים עַד־שָׁנַת הַיִּבֹּל וְחִשְׁבֵּלוּ כְּפִי שָׁנָיו יֵשִׁיב אֶת־גֵּאלְתוֹ:

(נג) כְּשֹׁכֵיר שָׁנָה בְּשָׁנָה יִהְיֶה עִמּוֹ לֹא־יִרְדְּנוּ בַּפֶּרֶךְ לְעֵינֶיךָ. כְּלוֹמֵר וְאֵתָה רֹאֵה:

(נד) וְאִם־לֹא יִגָּאֵל בְּאֵלֶּהָ בַּאֲלֵהָ הוּא נִגְאָל, וְאִינוּ נִגְאָל בְּשֵׁשׁ יוֹצֵא בְּשָׁנַת הַיִּבֹּל הוּא וּבְנָיו עִמּוֹ. הַנִּכְרִי חַיִּיב בְּמִזְוֹנוֹת בְּנֵי כִּישְׂרָאֵל:

(נה) כִּי־לִי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים שְׁטָרֵי קוֹדֵם עָבְדֵי הֵם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְקוֹק אֱלֹהֵיכֶם. כֹּל הַמִּשְׁעֵבֶדן מִלְּמַטָּה כְּאֵל מִשְׁעֵבֶדן מִלְּמַעְלָה:

פרק כו

(א) לֹא־תַעֲשׂוּ לָכֶם אֱלִילִים כַּנִּגְדַּז הַנִּמְכָר לְגוֹי, שֶׁלֹּא יֵאמֵר הוֹאִיל וְרַבִּי מִגְלָה עֵרִיּוֹת אִף אֲנִי כְּמוֹתוֹ, הוֹאִיל וְרַבִּי עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה אִף אֲנִי כְּמוֹתוֹ, הוֹאִיל וְרַבִּי מִחַלֵּל שַׁבַּת אִף אֲנִי כְּמוֹתוֹ, לִכְךָ נִאֲמָרוּ מִקְרָאוֹת הַלּוּל. וְאִף הַפְּרִשׁוֹת הַלּוּל נִאֲמָרוּ עַל הַסֹּדֵר, בְּתַחֲלִילָה הַזְּהִיר עַל הַשְּׁבִיעִית, וְאִם חָמַד מִמּוֹן וְנִחְשַׁד עַל הַשְּׁבִיעִית סוֹפוֹ לִמְכֹר מִטְּלָטְלוֹ, לִכְךָ סִמַּךְ לָהּ וְכִי תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר (לְעֵיל כֹּה יֵד), מִה כְּתִיב בִּיה אִו קִנְה מִיַּד עֵמִיתְךָ (שֶׁם), דַּבַּר הַנִּקְנָה מִיַּד לִיד. לֹא חָזַר בּו, סוֹף מוֹכֵר אַחֲזַתוֹ. לֹא חָזַר בּו, סוֹף מוֹכֵר אֶת בֵּיתוֹ. לֹא חָזַר בּו, סוֹף מוֹכֵר אֶת בְּרִיתוֹ. לֹא חָזַר בּו, סוֹף מוֹכֵר אֶת עֲצֻמוֹ. לֹא חָזַר בּו, לֹא דִּי לְיִשְׂרָאֵל אֲלֵא אִפִּילוֹ לְגוֹי. -

וְפָסַל וּמִצְבֵּה לְאִתְקִימוֹ לָכֶם וְאִבָּן מִשְׁכֵּית לִשׁוֹן כֶּסֶף, כְּמוֹ (שְׁמוֹת לֵג כַּב) וְשִׁכּוֹתֵי כָפִי, שֶׁמִּכְסִּין הַקְּרָקַע בְּרִצְפַּת אַבְנִים לֹא תִתְּנוּ בְּאֶרְצְכֶם לְהִשְׁתַּחֲוֹת עֲלֶיהָ אִפִּילוֹ לְשָׁמַיִם, לְפִי שֶׁהַשְּׁתַּחֲוָא בְּפִשׁוּט יָדִים וְרַגְלִים הִיא, וְאִסְרָה תוֹרָה לַעֲשׂוֹת כֵּן חוּץ מִן הַמִּקְדָּשׁ כִּי אֲנִי יְקוֹק אֱלֹהֵיכֶם:

(ב) אֶת־שִׁבְתֵּי תִשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִירָאוּ אֲנִי יְקוֹק. נִאֲמַן לְשֵׁלֶם שִׁכְרֵ: ס

פרשת בחוקותי, ויקרא כו (ג) - כו, ע"ח פסוקים

פרק כו (המשך)

(ג) אִם־בְּחֻקֹּתַי תִּלְכּוּ יִכּוֹל זֶה קִיּוֹם הַמִּצְוֹת, כִּשְׁהוּא אוֹמֵר וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ, הִרִי קִיּוֹם הַמִּצְוֹת אִמּוֹר, הֵא מֵה אֲנִי מִקִּיִּים אִם בְּחֻקֵּי תִלְכּוּ, שֶׁתִּהְיוּ עֹמְלִים בְּתוֹרָה וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ הוּו עֹמְלִים בְּתוֹרָה עַל מִנְתַּלְשָׁמוֹר וְלִקִּיִּים, כְּמוֹ שֶׁנִּאֲמַר (דְּבָרִים ה א) וְלִמְדַתֶּם אוֹתָם וְשִׁמְרַתֶּם לַעֲשׂוֹתָם וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם:

(ד) וְנִתְּתִי גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם בְּשַׁעַה שְׁאִין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְצִאתָם, כְּגוֹן בְּלִילֵי שַׁבָּתוֹת וּבְלִילֵי יָמִים טוֹבִים וְנִתְּנָה הָאֶרֶץ יְבֻלָּה וְעֵץ הַשָּׁדֶה הֵן אִילָנֵי סָרֵק, וְעִתִּידִין לַעֲשׂוֹת פִּירוֹת יִתְּנֵן פְּרִיָו:

(ה) וְהִשִּׁיג לָכֶם דִּישׁ אֶת־בְּצִיר וּבְצִיר יִשְׁיֵג אֶת־זֶרַע שִׁיחַ הַדִּישׁ מְרֹבֵה וְאֵת עֲסוּקִים בּו עַד הַבְּצִיר, וּבְצִיר תַעֲסִקוּ עַד שַׁעַת הַזֶּרַע וְאִכְלֵתֶם לְחֻמְכֶם לְשִׁבְעָה אוֹכֵל קִמְעָא וְהוּא מִתְבָּרֵךְ בְּמַעֲוֵי וְיִשְׁבְּתֶם לְבִטַח בְּאֶרְצְכֶם:

(ו) וְנִתְּתִי שְׁלוֹם בְּאֶרֶץ שְׁמָא תִאֲמָרוּ הִרִי מֵאֲכַל וְהִרִי מִשְׁתָּה, אִם אִין שְׁלוֹם אִין כְּלוֹם, תִּלְמוּד לּוֹמֵר אַחַר כֹּל זֹאת וְנִתְּתִי שְׁלוֹם בְּאֶרֶץ, מִכָּאֵן

שֶׁהַשְּׁלוֹם שְׁקוֹל כַּנִּגְדַּז הַכֹּל. וְכֵן הוּא אוֹמֵר עוֹשֶׂה שְׁלוֹם וְבוֹרָא אֶת הַכֹּל וְשִׁבְתֶּם וְאִין מִחְרִיד וְהִשְׁבַּתִּי חַיִּי רָעָה מִדְּהָאֶרֶץ וְחִרְבַּ לֹא־תַעֲבֹר בְּאֶרְצְכֶם. אִין צָרִיךְ לּוֹמֵר שֶׁלֹּא יִבּוֹאוּ לְמַלְחָמָה, אֲלֵא אִפִּילוֹ לַעֲבוֹר דֶּרֶךְ אֲרַצְכֶם מִמְּדִינָה לְמְדִינָה:

(ז) וְרִדְּפֶתֶם אֶת־אִיְבֵיכֶם וְנִפְּלוּ לְפָנֵיכֶם לְחִרְבַּ. אִישׁ בַּחֲרֵב רַעְהוּ:

(ח) וְרִדְּפוּ מִכֶּם מִן הַחֲלָשִׁים שִׁבְכֶם, וְלֹא מִן הַגְּבוּרִים שִׁבְכֶם חֲמִשָּׁה מֵאָה וּמֵאָה מִכֶּם רַבְּבָה יִרְדְּפוּ וְכִי כִךָ הוּא הַחֲשָׁבוֹן, וְהֵלֵא לֹא הִיָּה צָרִיךְ לּוֹמֵר אֲלֵא מֵאָה מִכֶּם שְׁנֵי אֲלָפִים יִרְדּוּפוּ, אֲלֵא אִינוּ דוֹמָה מוֹעֲטִין הַעוֹשִׂין אֶת הַתּוֹרָה לְמִרְבּוּין הַעוֹשִׂין אֶת הַתּוֹרָה וְנִפְּלוּ אִיְבֵיכֶם וְגו'.

שִׁיחֵי נוֹפְלִין לְפָנֵיכֶם שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ הָאֶרֶץ לְפָנֵיכֶם לְחִרְבַּ:

(ט) וּפְנִיתִי אֵלֵיכֶם אִפְנֵה מִכֵּל עֶסְקִי לְשֵׁלֶם שִׁכְרְכֶם, מִשֵּׁל לְמָה הַדְּבַר דוֹמָה, לְמֶלֶךְ שֶׁשָׁכַר פּוֹעֵלִים וְכו', כְּדֹאִיתָא בְּתוֹרַת כְּהִנִּים וְהַפְּרִיתִי אֶתְכֶם בְּפִרְיָה וְרִבְיָה וְהִרְבִּיתִי אֶתְכֶם בְּקוֹמָה זְקוּפָה וְהִקְיַמְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אֶתְכֶם. בְּרִית חֲדָשָׁה, לֹא כְּבִרַת הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁהִפְרַתֶּם אוֹתָהּ, אֲלֵא בְּרִית חֲדָשָׁה שֶׁלֹּא תוֹפֵר, שֶׁנִּאֲמַר (יִרְמִיָּה ל א ל) וְכִרְתִּי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת בֵּית יְהוּדָה בְּרִית חֲדָשָׁה לֹא כְּבִרַת הָרֵאשׁוֹנָה:

*

חמישי

(י) וְאִכְלֵתֶם יִשְׁן נוֹשָׁן הַפִּירוֹת יִהְיוּ מִשְׁתַּמְרִין וְטוֹבִים לְהִתְיַשֵּׁן, שִׁיחַ יִשְׁן הַנוֹשֵׁן שֶׁל שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִפֵּה לֹאכּוֹל מִשֵּׁל אֶשְׁתַּקֵּד וְיִשְׁן מִכְּפִי חֲדָשׁ תּוֹצִיאֵו. שִׁיחֵי הַגְּרָנוֹת מִלֵּאוֹת חֲדָשׁ וְהַאוֹצְרוֹת מִלֵּאוֹת יִשְׁן, וְצָרִיכִים אֵתָם לְפָנוֹת הַאוֹצְרוֹת לְמִקּוֹם אַחַר לְתַת הַחֲדָשׁ לְתוֹכָן:

(יא) וְנִתְּתִי מִשְׁכָּנִי זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּתוֹכְכֶם וְלֹא־תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם. אִין רוּחִי קָצָה בְּכֶם. כֹּל גְּעִילָה לִשׁוֹן פְּלִיטַת דְּבַר הַבְּלוּעַ דְּבַר אַחַר, כְּמוֹ (שְׁמוּאֵל ב' א כֵּא) כִּי שֶׁם נִגְעַל מִגֵּן גְּבוּרִים, לֹא קִבַּל הַמְּשִׁיחָה שְׁמוֹשְׁחִין מִגֵּן שֶׁל עוֹר בַּחֲלָב מְבוֹשֵׁל, כְּדִי לְהַחֲלִיק מַעֲלִיו מִכַּת חַץ אוֹ חֲנִית, שֶׁלֹּא יִקּוּב הַעוֹר:

(יב) וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם אֲטִיִּיל עִמְכֶם בְּגֵן עֵדֵן כֹּאחַד מִכֶּם, וְלֹא תִהְיוּ מִזְדַּעְזָעִים מִמֶּנִּי. יִכּוֹל לֹא תִירָאוּ מִמֶּנִּי, תִּלְמוּד לּוֹמֵר וְהִיִּיתִי לָכֶם לְאֵלֵהֶם וְאֵתָם תִּהְיֶדְלִי לְעַם:

(יג) אֲנִי יְקוֹק אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִהֵיָת לָהֶם עֲבָדִים כְּדֹאִי אֲנִי שֶׁתִּאֲמִינוּ בִּי שֶׁאֲנִי יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת כֹּל אֱלֹהִים, שֶׁהִרִי הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְעִשִׂיתִי לָכֶם נְסִיִּים גְּדוּלִים וְאֲשַׁבֵּר מִטַּת עֲלֵכֶם מוֹטוֹת. כְּמִין יֵתֵד [הַתְּחוּבָה] בְּשָׁנֵי רֵאשֵׁי הָעוֹלָם הַמַּעֲכָבִים הַמוֹסְרָה שֶׁלֹּא תִצֵּא מֵרֵאשׁ הַשּׁוֹר וְיִתִּיר הַקֶּשֶׁר, כְּמוֹ (יִרְמִיָּה כז ב) עֲשֵׂה לָךְ מוֹסְרוֹת וּמוֹטוֹת, קוֹיִנוּגְל"א בְּלַע"ז [רִצּוּעַת הָעוֹלָם] וְאֲוֹלָךְ אֶתְכֶם קוֹמְמִיָוִת. בְּקוֹמָה זְקוּפָה: פ

(יד) וְאִם־לֹא תִשְׁמָעוּ לִי לְהִיּוֹת עֹמְלִים בְּתוֹרָה, לְדַעַת מְדַרְשׁ חֲכָמִים. יִכּוֹל לְקִיּוֹם הַמִּצְוֹת, כִּשְׁהוּא אוֹמֵר וְלֹא תַעֲשׂוּ וְגו', הִרִי קִיּוֹם מִצְוֹת אִמּוֹר, הֵא מֵה אֲנִי מִקִּיִּים וְאִם לֹא תִשְׁמָעוּ לִי, לְהִיּוֹת עֹמְלִים בְּתוֹרָה. וְמָה תִלְמוּד לּוֹמֵר לִי, אִין לִי אֲלֵא זֶה הַמִּכְיָר אֶת רַבּוֹנוֹ וּמִתְכוּיִן לְמִרּוֹד בּו, וְכֵן בְּנִמְרוֹד (בְּרֵאשִׁית י ט) גְּבוּר צִיד לְפָנָי ה', שֶׁמְכִירוֹ וּמִתְכוּיִן לְמִרּוֹד בּו, וְכֵן בְּאֲנָשִׁי סְדוּם (שֶׁם יג יג) רַעִים וְחִטָּאִים לֵה' מֵאֵד, מְכִירִים אֶת רַבּוֹנָם וּמִתְכוּיִנִים לְמִרּוֹד בּו וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל־הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה: וְלֹא תַעֲשׂוּ. מִשְׁלָא תִלְמוּדוֹ לֹא תַעֲשׂוּ, הִרִי שְׁתֵּי עֵבִירוֹת:

*

(יח) **וְאִם-עַד-אֵלֶּה לֹא תִשְׁמָעוּ לִי** ואם בעוד אלה המכות עמכם לא תשמעו וְיִסְפְּתִי עוד יסורין אחרים לְיִסְרָה אֲתֶכֶם **שִׁבְעַ עַל-חַטָּאתֵיכֶם**. שבע פורעניות על שבע העבירות האמורות למעלה:

(יט) **וְשִׁבְרַתִּי אֶת-גְּאוֹן עֲזֻבְכֶם** זה בית המקדש, וכן הוא אומר (יחזקאל כד כא) הנני מחלל את מקדשי גאון עוזכם וְנִתְתִּי אֶת-שְׁמִיכֶם כְּבָרוֹל וְאֶת-אַרְצְכֶם כְּנִחְשָׁה. זו קשה משל משה, ששם הוא אומר (דברים כג) והיו שמיר אשר על ראשך נחשת וגו', שיהיו השמים מזיעין כדרך שהנחושת מזיעה, והארץ אינה מזיעה כדרך שאין הברזל מזיע, והיא משמרת פירותיה. אבל כאן השמים לא יהיו מזיעין כדרך שאין הברזל מזיע, ויהא חורב בעולם, והארץ תהא מזיעה כדרך שהנחושת מזיעה, והיא מאבדת פירותיה:

(כ) **וְתִם לְרִיק לְחַכֶּם** הרי אדם שלא עמל, שלא חרש שלא זרע שלא נכש שלא כסח שלא עדר ובשעת הקציר בא שדפון ומלקה אותו, אין בכך כלום, אבל אדם שעמל וחרש וזרע ונכש וכסח ועדר ובא שדפון ומלקה אותו, הרי שניו של זה קהות וְלֹא-תִתֶּן אֶרְצְכֶם אֶת-יְבוּלָהּ אף מה שאתה מוביל לה בשעת הזרע וְעֵץ הָאָרֶץ* לֹא יִתֶּן פְּרִיּוֹ:

וְעֵץ הָאָרֶץ. אפילו מן הארץ יהא לקוי, שלא יחניט פירותיו בשעת החנטה. לֹא יִתֶּן. משמש למעלה ולמטה, אעץ ואפרי. לֹא יִתֶּן פְּרִיּוֹ. כשהוא מפרה משיר פירותיו. הרי שתי קללות, ויש כאן שבע פורעניות:

(כא) **וְאִם-תִּלְכּוּ עִמִּי קָרִי רְבוּתֵינוּ אִמְרוּ - עֲרָאִי**, במקרה, שאינו אלא לפרקים, כן תלכו עראי במצות. ומנחם פירש לשון מניעה, וכן (משלי כה יז) הוקר רגלך, וכן יקר רוח (משלי יז כז), וקרוב לשון זה לתרגומו של אונקלוס לשון קושי, שמקשים לבם להמנע מהתקרב אלי וְלֹא תֵאבְדוּ לְשִׁמְעֵי לִי וְיִסְפְּתִי עֲלֵיכֶם מִזֶּה שִׁבְעַ עַל-חַטָּאתֵיכֶם. שבע פורעניות אחרים במספר שבע כחטאתיכם:

(כב) **וְהִשְׁלַחְתִּי לְשׁוֹן גִּירוֵי בְכֶם אֶת-יְחִית הַשְּׂדֵה וְשִׁבְלָה אֲתֶכֶם** אין לי אלא חיה משכלת שדרכה בכך, בהמה שאין דרכה בכך מנין, תלמוד לומר (דברים לב כד) וּשְׁן בַּהֲמוֹת אֲשַׁלַּח בָּם, הרי שתיים. ומנין שתהא ממיתה בנשיכתה, תלמוד לומר (שם) עִם חֲמַת זֹחֲלִי עֵפֶר, מה אלו נושכין וממיתין, אף אלו נושכין וממיתין. כבר היו שנים בארץ ישראל חמור נושך וממית, ערוד נושך וממית. וְשִׁבְלָה אֲתֶכֶם. אלו הקטנים וְהַכְרִיתָה אֶת-בְּהֵמַתְכֶם מִבְּחוּץ וְהִמְעִיטָה אֲתֶכֶם מִבְּפְנֵים וְנִשְׁמוּ דְרָבִיכֶם. שבילים גדולים ושבילים קטנים. הרי שבע פורעניות - שן בהמה, ושן חיה, חמת זוחלי עפר, ושכלה, והכריתה, והמעטה, ונשמו:

(כג) **וְאִם-בְּאֵלֶּה לֹא תִסְרְדוּ לִי לְשׁוֹב אֲלֵי וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי קָרִי:**

(כד) **וְהִלַּכְתִּי אֶת-אֲרָצְכֶם עִמָּכֶם בְּקָרִי וְהִכִּיתִי אֲתֶכֶם גְּסָאֵי שִׁבְעַ עַל-חַטָּאתֵיכֶם:**

(כה) **וְהִבְאֵתִי עֲלֵיכֶם חֶרֶב נִקְמַת נִקְמַת גְּסָאֵי בְרִית** ויש נקם שאינו ברית כדרך שאר נקמות, וזהו סמוי עיניו של צדקיהו. דבר אחר נקם ברית, נקמת ברית אשר עברתם. כל הבאת חרב שבמקרא היא מלחמת חיילות אויבים וְנִקְמַת אֲלֵי-עַרְיָכֶם וְנִסְפַּתְסָה. מן החוץ אל תוך הערים מפני המצור וְשִׁלַּחְתִּי דָבָר בְּתוֹכְכֶם וְנִתְתֶם בְּיַד-אֹיִב: וְשִׁלַּחְתִּי דָבָר בְּתוֹכְכֶם. ועל ידי הדבר ונתתם ביד האויבים הצרים עליכם, לפי שאין מלינים את המת בירושלים, וכשהם מוציאים את המת לקבורו, נתנים ביד אויב:

(טו) **וְאִם-בְּחֻקֵּי תִמְאָסוּ מוֹאֵס** באחרים העושים וְאִם אֶת-מִשְׁפָּטֵי תִגְעַל נִפְשֵׁכֶם שונא החכמים לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת מונע את אחרים מעשות אֶת-כָּל-מִצְוֹתַי כופר שלא צויתים, לכך נאמר את כל מצותי, ולא נאמר את כל המצות לְהַפְרִיכֶם אֶת-בְּרִיתִי. כופר בעיקר. הרי שבע עבירות, הראשונה גוררת השניה, וכן עד השביעית. ואלו הן - לא למד, ולא עשה, מואס באחרים העושים, שונא את החכמים, מונע את האחרים, כופר במצות, כופר בעיקר:

(טז) **אֶרְאֵי אֲעִשֶׂה וְאֵת לְכֶם וְהִפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם** וצוית עליכם בְּהִלָּה אֶת-הַשְּׁחָפָת חולי שמשחף את הבשר, אנפול"ש בלע"ז [בועות]. דומה לנפוח שהוקלה נפחתו ומראית פניו זעופה וְאֶת-הַקְּדִיחַ חולי שמקדיח את הגוף ומחממו ומבעירו, כמו (דברים לב כב) כִּי אִשׁ קָדַחָה בְּאִפֵּי מַכְלֹת עֵינַיִם וּמְדִיבַת נֶפֶשׁ הַעֵינַיִם צוֹפוֹת וְכֹלֹת לְרֹאוֹת שִׁיקַל וִירְפָא, וסוף שלא ירפא, וידאבו הנפשות של משפחתו במותו. כל תאוה שאינה באה ותוחלת ממושכה קרויה כליון עינים וְזֶרְעֵתֶם לְרִיק וְזֶרְעֵכֶם תִּזְרְעוּ וְלֹא תִצְמַח, ואם תצמח - ואכלוהו אויביכם וְאֶכְלָהוּ אֹיְבֵיכֶם:

(יז) **וְנִתְתִּי פְּנֵי בְכֶם וְנִתְתִּי פְּנֵי פְנָאֵי שְׁלִי**, פונה אני מכל עסקי להרע לכם וְנִנְפַתֶם לְפָנַי אֹיְבֵיכֶם וְרָדוּ בְכֶם שְׁנֵאֵיכֶם כמשמעו, ישלטו בכם וְנִסְתַּתֶם וְאִי-יִרְדְּפוּ אֲתֶכֶם:

כעת מביא רש"י ביאור מהתורת כהנים לפסוקים טז - יז. להקל על ההבנה, צוטטו שוב פסוקים אלו, ובתוכם שולבו דברי הרש"י.

אגדת תורת כהנים מפסקה זו: (טז) **אֶרְאֵי אֲעִשֶׂה וְאֵת לְכֶם** איני מדבר אלא באף, וכן (להלן פס' כד) והלכתי אף אני עמכם בקרי וְהִפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם שיהיו המכות פוקדות אתכם מזו לזו, עד שהראשונה פקודה אצלכם אביא אחרת ואסמכנה לה בְּהִלָּה מכה המבהלת את הבריות, ואיזו, זו מכת מותן אֶת-הַשְּׁחָפָת יש לך אדם שהוא חולה ומוטל במטה אבל בשרו שמור עליו, תלמוד לומר שחפת, שהוא נשחף. או עתים שהוא נשחף אבל נוח ואינו מקדיח, תלמוד לומר וְאֶת-הַקְּדִיחַת, מלמד שהוא מקדיח. או עתים שהוא מקדיח אבל סבור הוא בעצמו שיחיה, תלמוד לומר מַכְלֹת עֵינַיִם. או הוא אינו סבור בעצמו שיחיה אבל אחרים סבורים שיחיה, תלמוד לומר וּמְדִיבַת נֶפֶשׁ. וְזֶרְעֵתֶם לְרִיק וְזֶרְעֵכֶם* וְאֶכְלָהוּ אֹיְבֵיכֶם:

וְזֶרְעֵתֶם לְרִיק זֶרְעֵכֶם. זורעה ואינה מצמחת. ומעתה מה אויביכם באים ואוכלים, ומה תלמוד לומר ואכלוהו אויביכם, הא כיצד, זורעה שנה ראשונה ואינה מצמחת, שנה שניה מצמחת ואויבים באים ומוציאים תבואה לימי המצור, ושבפנים מתים ברעב, שלא לקטו תבואה אשתקד. דבר אחר וזרעתם לריק זרעכם, כנגד הבנים והבנות הכתוב מדבר, שאתה עמל בהם ומגדלן, והחטא בא ומכלה אותם, שנאמר (איכה ב כב) אשר טפחתי ורביתי אויבי כלם:

(יז) **וְנִתְתִּי פְּנֵי בְכֶם** כמו שנאמר בטובה ופניתי אליכם, כך נאמר ברעה ונתתי פני. משלו משל, למלך שאמר לעבדיו פונה אני מכל עסקי ועוסק אני עמכם לרעה וְנִנְפַתֶם לְפָנַי אֹיְבֵיכֶם שיהא המות הורג אתכם מבפנים, ובעלי דבביון מקיפין אתכם מבחוץ וְרָדוּ בְכֶם שְׁנֵאֵיכֶם שאיני מעמיד שונאים אלא מכם ובכם, שבשעה שאומות העולם עומדים על ישראל אינם מבקשים אלא מה שבגלוי, שנאמר (שופטים ו ג-ד) והיה אם זרע ישראל ועלה מדין ועמלק ובני קדם וגו' ויחנו עליהם וישחיתו את יבול הארץ, אבל בשעה שאעמיד עליכם מכם ובכם, הם מחפשים אחר המטמוניות שלכם, וכן הוא אומר (מיכה ג ג) ואשר אכלו שאר עמי ועורם מעליהם הפשיטו וגו' וְנִסְתַּתֶם מִפְּנֵי אִימָה וְאִי-יִרְדְּפוּ אֲתֶכֶם. מבלי כח: ס

עשרת השבטים עד חרבות ירושלים, הוא שנאמר ביחזקאל (יחזקאל ד ד - ו) ואתה שכב על צדך השמאלי וגו' וכלית את אלה ושכבת על צדך הימני שנית ונשאת את עון בית יהודה ארבעים יום. ונבואה זו נאמרה ליחזקאל בשנה החמישית לגלות המלך יהויכין. ועוד עשו שש שנים עד גלות צדקיהו, הרי ארבעים ושש.

ואם תאמר, שנות מנשה חמשים וחמש היו, מנשה עשה תשובה שלשים ושלש שנה, וכל שנות רשעו עשרים ושנים שנה, דכתיב ויעש אשרה כאשר עשה אחאב (מלכים ב' כא ג), ואחאב מלך עשרים ושנים שנה, כמו שאמרו באגדת חלק (סנהדרין קג), ושל ארון שנים, ואחת עשרה ליהויקים, וכנגדן לצדקיהו. צא וחשוב לארבע מאות ושלשים ושש שנה שמיטין ויובלות שבהם, והם שש עשרה למאה, ו"ד שמיטין וב' יובלות, הרי לארבע מאות שנה ששים וארבע. לשלשים ושש שנה חמש שמיטות, הרי שבעים חסר אחת, ועוד שנה יתירה שנכנסה בשמיטה המשלמת לשבעים. ועליהם נגזר שבעים שנה שלמים, וכן הוא אומר בדברי הימים (דה"ב לו כא) עד רצתה הארץ את שבתותיה למלאות שבעים שנה:

(לו) והנשארים בכם והבאתי מרדף פחד ורך לבב. מ"ם של מרץ יסוד נופל הוא, כמו מ"ם של מועד ושל מוקש בלבכם בארצת איביהם ורדף אתכם קול עלה נדף שהרוח דוחפו ומכהו על עלה אחר ומקשקש ומוציא קול, וכן תרגומו קל טרפא דשקיף, לשון חבטה, שדופות קדים (בראשית מא ו) - שקיפן קידום, לשון משקוף, מקום חבטת הדלת, וכן תרגומו של חבורה (שמות כא כה) משקופי ונסו מנסת-חרב כאילו רודפים הורגים אותם ונפלו ואין רדף:**

(לז) וכשלו איש-באחיזו כשירוצו לנוס, יכשלו זה בזה, כי יבהלו לרוץ כמפני-חרב כאילו בורחים מלפני הורגים, שיהא בלבבם פחד, וכל שעה סבורים שאדם רודפם. ומדרשו, וכשלו איש באחיזו, זה נכשל בעונו של זה, שכל ישראל ערביין זה לזה ורדף אין ולאיתיה לכם תקומה לפני איביכם:

(לח) ואבדתם בגוים כשתהיו פזורים תהיו אבודים זה מזה ואכלה אתכם אלו המתים בגולה ארץ איביכם:

(לט) והנשארים בכם ימקלו לשון המסה, כמו ימסו, וכמו (זכריה יד יב) תמקנה בחוריהו, (תהלים לח ו) נמקו חבורתי בעונם בארצת איביכם ואף בעונת אבתם אתם כשאוהזים מעשה אבותיהם בידיהם ימקו:**

(מ) והתודו את-עונם ואת-עון אבתם במעלם אשר מעלרבי ואף אשר הלקו עמי בקרי:

(מא) אף-אני אלך עמם בקרי והבאתי אתם אני בעצמי אביאם, זו מדה טובה לישראל, שלא יהיו אומרים, הואיל וגלינו בין האומות נעשה כמעשיהם, אני איני מניחם, אלא מעמיד אני את נביאי ומחזירן לתחת כנפי, שנאמר (יחזקאל כ לב-ג) והעולה על רוחכם היו לא תהיה וגו' חי אני וגו' אם לא ביד חזקה וגו' בארץ איביהם או-אז יבנעו כמו (שמות כא לו) או נודע כי שור נגח הוא, אם אז יכנע. לשון אחר, אולי שמא אז יכנע לבבם וגו' לבעל העל ולאו ירצו את-עונם. יכפרו על עונם ביסוריהם:

(מב) וזכרתי את-בריתי יעקוב בחמשה מקומות נכתב מלא, ואליהו חסר בחמשה מקומות, יעקב נטל אות משמו של אליהו ערבון שיבוא ויבשר גאולת בניו ואף את-בריתי יצחק ואף את-בריתי אברהם אוןר והארץ אוןר: וזכרתי את כליתי יעקוב. למה נמנו אבות אחרונית, לומר כדאי הוא יעקב הקטן לכך, ואם אינו כדאי הרי יצחק עמו, ואם אינו כדאי, הרי אברהם עמו, שהוא כדאי. ולמה לא נאמרה זכירה ביצחק, אלא אפרו של יצחק נראה לפני צבור ומונח על המזבח:

(כו) בשבתי לכם מטה לחם לשון משען, כמו (ירמיה מח יז) מטה עוז. נשכרי לכם מטה לחם. אשבור לכם כל מסעד אוכל, והם חצי רעב ואפס עשר נשים לחמכם בתנור אחד מחוסר עצים והשיבו לחמכם במשקל שתהא התבואה נרקבת ונעשית פת נפולה ומשתברת בתנור, והן יושבות ושוקלות את השברים לחלקם ביניהם ואכלתם ולא תשבעו. זה מארה בתוך המעים. הרי שבע פורעניות, חרב, מצור, דבר, שבר מטה לחם, חוסר עצים, פת נפולה, מארה במעים. ונתתם (פסוק הקודם) אינה מן המנין, שהיא החרב: ס

(כז) ואם-בזאת לא תשמעו לי והלקתם עמי בקרי: (כח) והלקתי עמכם בחמת-קרי ויסרתי אתכם אף-אני שבע עליחטאתיכם: (כט) ואכלתם בשר בניכם ובשר בנותיכם תאכלו:

(ל) והשמדתי את-במותיכם מגדלים ובריניות והקרתי את-חמניכם מין עבודה זרה שמעמידין על הגגות, ועל שם שמעמידין בחמה קרויין חמנים ונתתי את-פגריכם על-פגרי גלגליכם תפוחי רעב היו, ומוציאים יראתם מחיקם ומנשקים אותם, וכרסו בבקעת ונופל עליה וגעלה נפשי אתכם. זה סילוק שכינה:

(לא) ונתתי את-עריכם חרבה יכול מאדם, כשהוא אומר (פסוק הבא) 'והשימותי אני את הארץ' הרי אדם אמור, הא מה אני מקיים חרבה, מעובר ושב והשמותי את-מקדשיכם ולא ארית בריח ניהיכם: והשמותי את מקדשיכם. יכול מן הקרבנות, כשהוא אומר ולא אריח הרי קרבנות אמורים, הא מה אני מקיים והשימותי את מקדשיכם, מן הגדודיות, שיירות של ישראל שהיו מתקדשות ונעודות לבא שם. הרי שבע פורעניות, אכילת בשר בנים ובנות והשמדת במות, הרי שנים. כריתת חמנים אין כאן פורענות, אלא על ידי השמדת הבריניות יפלו החמנים שבראשי הגגות ויכרתו. ונתתי את פגריכם וגו' הרי שלש. סילוק שכינה ארבע. חורבן ערים, שממון מקדש מן הגדודיות, ולא אריח קרבנות, הרי שבע:

(לב) והשמותי אני את-הארץ ושמו עליה איביכם הישבים בה. זו מדה טובה לישראל, שלא ימצאו האויבים נחת רוח בארצם, שתהא שוממה מיושביה:

(לג) ואתכם אזרה בגוים זו מדה קשה, שבשעה שבני מדינה גולים למקום אחד רואים זה את זה ומתנחמין, וישראל נזרו כבמזרה, כאדם הזורה שעורים בנפה ואין אחת מהן דבוקה בחברתה והיריקתי את-עריכם חרב כששולף החרב מתרוקן הנדן. ומדרשו, חרב הנשמטת אחריכם אינה חוזרת מהר, כאדם שמריק את המים ואין סופן לחזור והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה: והיתה אלכס שממה. שלא תמהרו לשוב לתוכה, ומתוך כך עריכם יהיו חרבה, נראות לכם חרבות. שבשעה שאדם גולה מביתו ומכרמו ומעירו וסופו לחזור, כאילו אין כרמו וביתו חרבים, כך שנויה בתורת כהנים:

(לד) אז תרצה הארץ את-שבתתיה תפייס את כעס המקום שכעס על שמיטותיה כל ימי השמה ואתם בארץ איביכם אז תשבת הארץ והרצת למלך את שבתותיה את-שבתתיה:

(לה) בל-ימי השמה לשון העשות, ומ"ם דגש במקום כפל שממה תשבת את אשר לא-שבתה* בשבתותיכם בשבתכם עליה:

את אשר לא שכתה. שבעים שנה של גלות בבל הן היו כנגד שבעים שנות השמיטה ויובל שהיו בשנים שהכניסו ישראל בארצם לפני המקום ארבע מאות ושלשים שנה. שלש מאות ותשעים היו שני עונם משכנסו לארץ עד שגלו עשרת השבטים, ובני יהודה הכניסו לפניו ארבעים שנה משגלו

(י) לא יחליפנו ולא ימיר אתו טוב ברע תם בבעל מום או־רע בטוב וכל שכן טוב בטוב ורע ברע ואם ימיר בהמה בבהמה והיה הוא ותמורתו יהיה קדש:

(יא) ואם בל־בהמה טמאה בבעלת מום הכתוב מדבר, שהיא טמאה להקרבה, ולמדך הכתוב שאין קדשים תמימים יוצאין לחולין בפדיון אלא אם כן הוממו אֲשֶׁר לִאֲדַקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קִרְבָּן לִיקוּק וְהַעֲמִיד אֶת־הַבְּהֵמָה לִפְנֵי הַכֹּהֵן:

(יב) והעריך הכהן אתה בין טוב ובין רע בעֲרַכְךָ הַכֹּהֵן בְּנִי יְהִי. לשאר כל אדם הבא לקנותה מיד הקדש:

(יג) ואם־גֹּאֵל יִגְאָלְנָה וְיִסַּף חֲמִישָׁתוֹ עַל־עֲרַכְךָ. בבעלים החמיר הכתוב להוסיף חומש, וכן במקדיש בית, וכן במקדיש את השדה, וכן בפדיון מעשר שני, הבעלים מוסיפין חומש, ולא שאר כל אדם:

(יד) ואיש כִּרְיָקוֹשׁ אֶת־בֵּיתוֹ קִדֵּשׁ לִיקוּק וְהִעֲרִיכוֹ הַכֹּהֵן בֵּין טוֹב וּבֵין רַע כְּאֲשֶׁר יַעֲרִיף אֹתוֹ הַכֹּהֵן בְּנִי יְקוּם: (טו) ואם־הִמְקִדִישׁ יִגְאָל אֶת־בֵּיתוֹ וְיִסַּף חֲמִישִׁית כְּסֵפֵי־עֲרַכְךָ עָלָיו וְהָיָה לוֹ:

שביעי

(טז) ואם משדה אחרתו יקדיש איש ליקוק והיה עֲרַכְךָ לְפִי זָרְעוֹ זָרַע חֲמֵר שְׁעָרִים בְּחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף:

והיה ערכך לפי זרעו. ולא כפי שוויה. אחת שדה טובה ואחת שדה רעה, פדיון הקדשן שוה, בית כור שעורים בחמשים שקלים, כך גזירת הכתוב. והוא שבא לגאלה בתחלת היובל, ואם בא לגאלה באמצעו, נותן לפי החשבון סלע ופונדיון לשנה, לפי שאינה הקדש אלא למנין שני היובל, שאם נגאלה הרי טוב, ואם לאו הגזבר מוכרה בדמים הללו לאחר ועומדת ביד הלוקח עד היובל כשאר כל השדות המכורות, וכשהיא יוצאה מידו חוזרת לכהנים של אותו משמר שהיובל פוגע בו ומתחלקת ביניהם, זה המשפט האמור במקדיש שדה. ועכשיו אפרשנו על סדר המקראות:

(יז) אם־מִשְׁנַת הַיִּבְלֵי יִקְדִישׁ שָׂדֶהּ אִם מִשְׁעֵבֶרָה שְׁנַת הַיִּבְלֵי מִיַּד הַקֹּדֶשׁ וְבֵא לְגֹאֵלָה מִיַּד כְּעֲרַכְךָ יְקוּם. כערך הזה האמור יהיה, חמשים כסף יתן:

(יח) ואם־אֶחָד הַיִּבְלֵי יִקְדִישׁ שָׂדֶהּ וְכֵן אִם הַקֹּדֶשׁ מִשְׁנַת הַיִּבְלֵי וְשִׁתָּהּ בִּיד גִּזְבֵּר וְבֵא זֶה לְגֹאֵלָה אַחֵר הַיִּבְלֵי וְחֲשִׁב־לוֹ הַכֹּהֵן אֶת־הַכֶּסֶף עַל־פִּי הַשָּׂנִים הַנּוֹתָרֹת כִּפִּי חֲשׁוֹן. כיצד, הרי קצב דמיה של ארבעים ותשע שנים חמשים שקל, הרי שקל לכל שנה, ושקל יתר בין כולן, והשקל ארבעים ושמונה פודיון, הרי סלע ופונדיון לשנה, אלא שחסר פונדיון אחד לכולן, ואמרו רבותינו שאותו פונדיון קלבון לפורטוט, והבא לגאול יתן סלע ופונדיון לכל שנה לשנים הנותרות עד שנת היובל עד שנת היבול ונגרע מעֲרַכְךָ. מנין השנים שמשנת היובל עד שנת הפדיון:

(יט) ואם־גֹּאֵל יִגְאָל אֶת־הַשָּׂדֶה הַמְקִדִישׁ אֹתוֹ וְיִסַּף חֲמִישִׁית כְּסֵפֵי־עֲרַכְךָ עָלָיו וְקָם לוֹ: ואם גאל יגאל. המקדיש אותו, יוסיף חומש על הקצבה הזאת:

(כ) ואם־לֹא יִגְאָל אֶת־הַשָּׂדֶה הַמְקִדִישׁ וְאִם־מִכָּר הַגִּזְבֵּר אֶת־הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגְאָל עוֹד. לשוב ליד המקדיש:

(מג) והארץ תעזוב מהם ותרץ את־שְׁבֹתֶיהָ בְּהַשְׁמָה מֵהֶם וְהֵם יִרְצוּ אֶת־עֹנֶם יַעֲזוּ וְיִבְעֲזוּ בְּמִשְׁפָּטֵי מֶאֱסוֹ גְמוּל וּבְגִמּוּל אֲשֶׁר בְּמִשְׁפָּטֵי מֶאֱסוֹ וְאֶת־חֻקְתִּי גַעְלָה נִפְשָׁם:

(מד) ואף־גַּם־זֹאת בְּהִוְיֹתֶם בְּאַרְץ אֲבוֹתֵיכֶם לֹא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־גַעְלֹתִים לְכַלְתֶּם לְהַפְרֵי בְרִיתִי אִתְּם וְלֹא גַם זֹאת. ואף אפילו אני עושה עמהם זאת הפורענות אשר אמרתי בהיותם בארץ אויביהם, לא אמאסם לכלותם ולהפרי בריתי אשר אתם כי אֲנִי יְקוּק אֱלֹהֵיכֶם:

(מה) וזכרתי להם ברית ראשנים של שבטים אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלהים אֲנִי יְקוּק:

(מו) אֲלֵה הַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים וְהַתּוֹרָה אַחַת בְּכַתֵּב וְאַחַת בַּעַל פֶּה, מגיד שכולם נתנו למשה בסיוני אֲשֶׁר נָתַן יְקוּק בֵּינוֹ וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד־מֹשֶׁה: פ

ששי
פרק כז

(א) וידבר יקוק אל־משה לאמר:

(ב) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יִפְלֵא יִפְרִישׁ בְּפִיו נֶגֶד כְּעֲרַכְךָ נִפְשָׁת לִיתֵן עֵרֶךְ נִפְשׁוֹ, לומר ערך דבר שנפשו תלויה בו על־ליקוק:

(ג) והיה עֲרַכְךָ הַזֵּכֶר מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וְעַד בְּרִשְׁשִׁים שָׁנָה וְהִיא עֲרַכְךָ חֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: והיה ערכך וגו'. אין ערך זה לשון דמים, אלא בין שהוא יקר בין שהוא זול, כפי שניו הוא הערך הקצוב עליו בפרשה זו. ערכך. כמו ערך, וכפל הכפ"ן לא ידעתי מאיזה לשון הוא:

(ד) ואם־נִקְבָּה הָיָה וְהִיא עֲרַכְךָ שְׁלֹשִׁים שֶׁקֶל:

(ה) ואם מִבְּנֵי־חֲמִשׁ שָׁנִים לֹא שִׁיחַ הַנּוֹדֵר קֶטֶן, שאין בדברי קטן כלום, אלא גדול שאמר ערך קטן זה שהוא בן חמש שנים על־י ועל כְּעֲשָׂרִים שָׁנָה וְהִיא עֲרַכְךָ הַזֵּכֶר עֲשָׂרִים שֶׁקֶלִים וְלִנְקָבָה עֲשָׂרַת שֶׁקֶלִים:

(ו) ואם מִכָּרְחֹדֶשׁ וְעַד בְּרִחְמֵשׁ שָׁנִים וְהִיא עֲרַכְךָ הַזֵּכֶר חֲמִשָּׁה שֶׁקֶלִים כֶּסֶף וְלִנְקָבָה עֲרַכְךָ שְׁלֹשַׁת שֶׁקֶלִים כֶּסֶף:

(ז) ואם מִבְּנֵי־שְׁשִׁים שָׁנָה וְכַעֲלָה אִם־זָכַר וְהִיא עֲרַכְךָ חֲמִשָּׁה עֲשָׂר שֶׁקֶל וְלִנְקָבָה עֲשָׂרָה שֶׁקֶלִים: כשמגיע לימי הזקנה האשה קרובה להחשב כאיש, לפיכך איש פוחת בהזדקנו יותר משליש בערכו, והאשה אינה פוחתת אלא שלישי בערכה, דאמרי אינשי סבא בביתא פחא בביתא, סבתא בביתא סימא בביתא וסימא טבא בביתא:

(ח) ואם־מִיָּד הוּא שֵׁאִין יָדוֹ מִשְׁגַּת לִיתֵן הָעֵרֶךְ הַזֶּה מִעֲרַכְךָ וְהַעֲמִידוֹ לִפְנֵי הַכֹּהֵן וְהִעֲרִיף אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהַעֲמִינוֹ. לנערך לפני הכהן ועירכנו לפי השגת ידו של מעריך על־פי אֲשֶׁר תִּשְׁיֵג יָד הַנֶּדֶר יַעֲרִיכְנוּ הַכֹּהֵן. לפי מה שיש לו יסדרנו, וישאיר לו כדי חייו, מיטה כר וכסת וכלי אומנות, אם היה חמר, משאיר לו חמורו: ס

(ט) ואם־בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קִרְבָּן לִיקוּק בְּלֹא אֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ אִם רָגְלָה שֶׁל זו עולה, דבריו קיימין, ותמכר לצרכי עולה ודמיה חולין, חוץ מדמי אותו האבר ליקוק יהיה קדש:

קדשים קלים, ונותן לכהן, כמו ששינו במסכת ערכין (כח): אם נדר נותן דמיהם, ואם נדבה נותן את טובתה: **

(כט) **כָּל־חֶרֶם אֲשֶׁר יִחַרֵם וְגו'.** היוצא ליהרג ואמר אחד ערכו עלי, לא אמר כלום מִהֶחָרֵם לֹא יִפְדֶה מוֹת יוֹמָתוֹ. הרי הולך למות, לפיכך לא יפדה, אין לו לא דמים ולא ערך:

(ל) **וְכָל־מַעֲשֵׂה הָאָרֶץ** במעשר שני הכתוב מדבר **מִזֶּרַע הָאָרֶץ** דגן **מִפְרֵי הָעֵץ** תירוש ויצהר **לִיקוֹק הוּא קֹדֶשׁ לִיקוֹק:** לה' הוא. קנאו השם, ומשולחנו צוה לך לעלות ולאכלו בירושלים, כמו שנאמר (דברים יד כג) ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך וגו':

(לא) **וְאִם־גָּאֵל יִגָּאֵל אִישׁ מִמַּעֲשָׂרָו** חֲמִשִּׁיתוֹ יִסַּף עָלָיו: ממעשרו. ולא ממעשר חברו, הפודה מעשר של חברו אין מוסיף חומש. ומה היא גאולתו, כדי להתירו באכילה בכל מקום. והמעוות יעלה ויאכל בירושלים, כמו שנאמר (דברים יד כד) ונתת בכסף וגו':

מִפְטִיר (לב) וְכָל־מַעֲשֵׂה בְקָר וְצֹאן כָּל אֲשֶׁר־יַעֲבֹד תַּחַת הַשֶּׁבֶט כשבא לעשרן מוציאן בפתח זה אחר זה, והעשירי מכה בשבט צבוע בסיקרא להיות ניכר שהוא מעשר, כן עושה [לגדיים] לטלאים ולעגלים של כל שנה ושנה העשירי יִהְיֶה־קֹדֶשׁ לִיקוֹק. ליקרב למזבח דמו ואמוריו, והבשר נאכל לבעלים, שהרי לא נמנה עם שאר מתנות כהונה, ולא מצינו שיהא ניתן לכהנים:

(לג) **לֹא יִבְקָר בְּיָרֵיב לְרַע** לפי שנאמר (דברים יב יא) וכל מבחר נדריכם, יכול יהא בורר ומוציא את היפה, תלמוד לומר לא יבקר בין טוב לרע, בין תם בין בעל מום חלה עליו קדושה, ולא שיקרב בעל מום, אלא יאכל בתורת מעשר ואסור ליגזז וליעבד וְלֹא יִמְרְנוּ וְאִם־הִמְרָנוּ יִמְרְנוּ וְהִיָּה הוּא וְתִמְרְנוּ יִהְיֶה־קֹדֶשׁ לֹא יִגָּאֵל:

(לד) **אֵלֶּה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה יְקוֹק אֶת־מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי:**

..

כללי העריכת: ההדגשה בפסוק היא של דיבור המתחיל ברש"י. * כשיש דיבור ארוך ברש"י, הוא לא שולב בתוך הפסוק אלא נכתב בסופו, אחרי הפסוק (ומסומן ע"י כוכבית*). * כשיש על פסוק אחד ביאורי רש"י קצרים וארוכים, בד"כ הקצרים שולבו בתוך הפסוק, והארוכים נכתבו בסופו, אחרי הפסוק (ומסומנים ע"י כוכבית*).

לעיתים לצורך הרצף שולבו הדיבורים ברש"י כסדר הפסוק, גם כשנדפס בחומשים קודם הדיבור על סוף הפסוק ואח"כ הדיבור על תחילתו, במקרה כזה זה סומן ב- ** בסוף הפסוק. כמו"כ מטבעו של הרש"י המשולב עלולים להיות שינויים קלים בדיבור המתחיל (כגון פתיחת וגו') או במיקומו. את הכללים בהרחבה ניתן לראות במבוא לגליון פרשת בראשית.

כל הזכויות שמורות. © ניתן להעתיק ולהפיץ ללא כוונת רווח.

ניתן להשיג את הגליון (וכן גליונות קודמים) במאגר העלונים הממוחשב של 'דרשו'.

מהדורת כתב כס"י - ניתן להשיג במערכת שבת'י בקול הלשון.

וכן ניתן להשיג במייל - 2711526@GMAIL.COM

יש מהדורה בכתב גדול יותר - להשיג במייל הנ"ל

הארות הערות ותיקוני טעויות יתקבלו בברכה 05276-13331

ישי"ב להרה"ג זוד היינמן שליט"א על סיועו בעריכת הגליון

(כא) **וְהִיָּה הַשְּׂדֵה בְּצִאתוֹ בַיּוֹבֵל** מיד הלוקחו מן הגזבר, כדרך שאר שדות היוצאות מיד לוקחיהם ביובל **קֹדֶשׁ לִיקוֹק** בְּשָׂדֵה הַחֶרֶם לְפָקֵן תְּהִיָּה אֲחֻזָּתוֹ: קודש לה'. לא שישוּב להקדש בדק הבית ליד הגזבר, אלא כשדה החרם הנתון לכהנים, שנאמר (במדבר יח יד) כל חרם בישראל לך יהיה, אף זו תתחלק ביובל לכהנים של אותו משמר שיום הכפורים של יובל פוגע בו:

(כב) **וְאִם אֶת־שְׂדֵה מִקְנָתוֹ אֲשֶׁר לֹא מִשְׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ יִקְדִישׁ לִיקוֹק:**

וּאִם אֵת שְׂדֵה מִקְנָתוֹ וְגו'. חילוק יש בין שדה מקנה לשדה אחוזה, ששדה מקנה לא תתחלק לכהנים ביובל, לפי שאינו יכול להקדישה אלא עד היובל, שהרי ביובל היתה עתידה לצאת מידו ולשוב לבעלים, לפיכך אם בא לגאלה, יגאל בדמים הללו הקצובים לשדה אחוזה. ואם לא יגאל וימכרנה גזבר לאחר, או אם לא יגאל הוא, בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו, אותו שהקדישה. ופן תאמר לאשר קנהו הלוקח הזה האחרון מאתו, וזהו הגזבר, לך הוצרך לומר (להלן פס' כד) לאשר לו אחוזת הארץ, מירושת אבות, וזהו בעלים הראשונים שמכרהו למקדיש:

(כג) **וְחִשְׁבִּילוּ הַכֹּהֵן אֶת מִכְּסַת הָעֶרְבֹף עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל וְיָתֵן אֶת־הָעֶרְבֹף בַּיּוֹם הַהוּא קֹדֶשׁ לִיקוֹק:** (כד) **בְּשְׁנַת הַיּוֹבֵל יָשׁוּב הַשְּׂדֵה לְאֲשֶׁר קָנָהּוּ מֵאִתּוֹ לְאִשְׁרָלוֹ אֲחֻזַּת הָאָרֶץ:**

(כה) **וְכָל־עֶרְבֹף יִהְיֶה בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ** כל ערך שכתוב בו שקלים, יהיה בשקל הקודש **עֶשְׂרִים גֵּרָה** יִהְיֶה הַשֶּׁקֶל: עשירים גכה. עשרים מעות. כך היו מתחילה, ולאחר מאן הוסיפו שתות, ואמרו רבותינו שש מעה כסף דינר, עשרים וארבע מעות לסלע: ס

(כו) **אֵדְ בְּכוֹר אֲשֶׁר־יִבְכֹּר לִיקוֹק בְּבִהְמָה לֹא־יִקְדִישׁ אִישׁ אֹתוֹ** לשם קרבן אחר, לפי שאינו שלו **אִם־שׂוֹר אִם־שֵׂה לִיקוֹק הוּא:**

(כז) **וְאִם בְּבִהְמָה הַטְּמֵאָה* וּפְדָה בְּעֶרְבֹף** כפי מה שיעריכנה הכהן **וְיִסַּף חֲמִשָּׁתוֹ עָלָיו וְאִם־לֹא יִגָּאֵל ע"י בעלים וְנִמְכַר בְּעֶרְבֹף.** לאחרים:

וּאִם כְּבִמְהַ טְמֵאָה וְגו'. אין המקרא הזה מוסב על הבכור, שאין לומר בבכור בהמה טמאה ופדה בערך. וחמור אין זה, שהרי אין פדיון פטר חמור אלא טלה, והוא מתנה לכהן ואינו להקדש. אלא הכתוב מוסב על ההקדש, שהכתוב שלמעלה (לעיל פס' יא) דבר בפדיון בהמה טהורה שהוממה, וכאן דבר במקדיש בהמה טמאה לבדק הבית:

(כח) **אֲדָ־כָּל־חֶרֶם וְגו'.** נחלקו רבותינו בדבר, יש אומרים סתם חרמים להקדש, ומה אני מקיים (במדבר יח יד) כל חרם בישראל לך יהיה, בחרמי כהנים, שפירש ואמר הרי זה חרם לכהן, ויש שאמרו סתם חרמים לכהנים **אֲשֶׁר יִחַרֵם אִישׁ לִיקוֹק מִכָּל־אֲשֶׁר־לוֹ מֵאֲדָם** כגון שהחרים עבדיו ושפחותיו הכנענים וּבִהְמָה וּמִשְׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ **לֹא יִמְכַר וְלֹא יִגָּאֵל** אלא ינתן לכהן. לדברי האומר סתם חרמים לכהנים, מפרש מקרא זה בסתם חרמים. והאומר סתם חרמים לבדק הבית, מפרש מקרא זה בחרמי כהנים, שהכל מודים שחרמי כהנים אין להם פדיון עד שיבואו ליד כהן, וחרמי גבוה נפדים. -

כָּל־חֶרֶם קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים הוּא לִיקוֹק. האומר סתם חרמים לבדק הבית מביא ראיה מכאן, והאומר סתם חרמים לכהנים מפרש 'כל חרם קדש קדשים הוא לה', ללמד שחרמי כהנים חלים על קדשי קדשים ועל